

Summary

O.R.Polyanovska

Extracurricular Educational Work as One of Ways of Prophylaxis of Offences of Children-Orphans and Children, Who are Deprived Parential Guardianship

The author of the article shows necessity of conducting of prophylactic activity in boarding schools for children-orphans and children deprived of parental anxiety, one of important ways of such activity is grounded - extracurricular educational work.

Key-words: children-orphans and children, who are deprived parental guardianship, boarding schools, illegal conduct, social prophylaxis of the negative phenomena, extracurricular educational work.

Дата надходження статті

„30” березня 2008 р.

УДК 371.001.76 (045)

К.В.ПУНДА,
аспірант
(м.Хмельницький)

ІННОВАЦІЇ – ОДИН ІЗ ПЕРСПЕКТИВНИХ ШЛЯХІВ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Автором порушено проблему ролі інновацій як одного з перспективних шляхів підвищення якості освітнього простору інституційного, регіонального та місцевого рівня. Виокремлено соціально-психологічні бар'єри забезпечення якості інноваційних процесів; проаналізовано підходи науковців щодо класифікації нововведень у галузі освіти; визначено ряд стратегічно важливих аспектів модернізації освіти; обґрунтовано базові ознаки освітніх інновацій.

Ключові слова: якість, якість освіти, інновації, освітні інновації, інноваційний процес.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Центральною проблемою реформування сучасної освіти є підвищення її якості, яка відтворює сучасні потреби, і в той же час націлена на майбутнє. Сьогодні важливо усвідомити, що таке якість, чим вона визначається та від чого залежить, як її можна підвищити та чому з такими труднощами просувається цей процес.

Міжнародною організацією зі стандартизації ІСО прийняте таке визначення якості: „Якість – сукупність характеристик об'єкта, що відносяться до його здатності задовольняти встановлені та передбачувані проблеми” [6, 5].

Освіта, як і будь-який процес або результат діяльності людини, має визначену якість.

Якість освіти – це комплекс характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки, на визначеному рівні ефективності та професійного успіху, із розумінням соціальної відповідальності за результати професійної діяльності.

Винятково велике значення має сама ідея та філософія якості освіти. Це не лише практичне, а й наукове осмислення проблеми, усвідомлення того, що сьогодні відіграє вирішальну роль нова методологія мислення, підходи до вирішення професійних завдань. Саме це є найбільш важливим у розумінні якості освіти. Модерністський підхід в освіті забезпечують інновації, результатом яких є впровадження теоретичних і практичних нововведень у цілісний освітній процес.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Інноватизація має свої особливості, розглянуті в багатьох наукових працях сучасних дослідників. На сьогодні напрацьовано значну базу ідей та підходів, на основі яких закладаються освітні альтернативи, здійснюється інноваційний пошук. Особливе значення приділяється питанням інноваційної діяльності педагогів (І.Богданова, О.Іонова, Н.Клокар, О.Козлова та ін.) [2, 3]; створенню інноваційних моделей освітнього простору (М.Кларін, О.Мороз, Л.Подимова, В.Сластьонін); організаційно-методичному забезпеченню інноваційних процесів (В.Бордовський, П.Стефаненко, В.Яковлев) [13, 31]. Пріоритетними напрямками пошуків вчених початку нового тисячоліття стають також питання управління інноваційними процесами (Н.Погрібна, С.Маслов, С.Степанов) [2, 4].

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є розгляд впливу інновацій як одного з перспективних шляхів підвищення рівня якості сучасної освіти.

Виклад основного матеріалу... У сучасній системі освіти України інновації є показником її активного розвитку та адаптації до нових соціально-економічних умов, а також надають можливість ефективно реалізувати функції сучасної освіти. Кожен інноваційний процес пов'язаний з креативністю

особистості вчителя, управлінця системою освіти, науковця чи педагогічного колективу. Одним із найважливіших завдань інновацій є формування та розвиток інтелектуальної, творчої, компетентної особистості. Якість освіти потребує реформ, їх показником є інновації, що реалізуються на інституційному, регіональному та місцевому рівні.

Будь-яке явище, процес, стан завжди супроводжується протиріччями між різними явищами дійсності, які хоча б якось його стосуються. Проблема якості освіти також супроводжується протиріччями між сучасними потребами виробництва, економіки і суспільства та системою освіти, що не завжди відповідає цим потребам: формування якісно нової моделі суспільства з новою філософією життя, потребою держави в освічених спеціалістах з високим рівнем культури, мобільності, творчості, адаптивності до соціально-економічних змін і недостатнім рівнем усвідомлення функцій інновації в освіті; необхідністю запроваджувати нові знання та використовувати сучасні способи передачі інформації, застосовувати інноваційні освітні технології й низьким рівнем як підготовленості керівників загальноосвітніх навчальних закладів, вчителів, так і недостатніми економічними можливостями впровадження інновацій; широким поширенням інновацій у всіх галузях господарства та недостатньою розробленістю організаційного механізму їх поширення в освітній діяльності. Таку низку протиріч можна продовжувати [1].

Проблема потребує пошуку шляхів її нагального вирішення. Для цього необхідне усвідомлення важливості якості освіти, встановлення причин її зниження. Однією з них є проблема соціально-психологічних бар'єрів забезпечення якості. Найбільшим і водночас найважчим бар'єром, на нашу думку, є ставлення до інноваційних процесів, їх впровадження та результативності.

Як вважає науковець О. Остапчук, до найпоширеніших труднощів належать:

- складність поєднання інновації як об'єктивного наукового знання з особистісним досвідом освітянина;
- формалізація нових ідей в освітньому просторі;
- низька інформаційна інноваційна спроможність;
- велика значущість умов при впровадженнях інновацій [8, 4].

В.Слободчиков також наголошує на питаннях обмежень інноваційної діяльності, серед яких визначальними є:

- неминуче зіткнення усталених та нових форм практики;
- прагматичність характеру інноваційної діяльності: інноваційний досвід певного суб'єкта має стати доступним суспільним надбанням, лише за такої умови діяльність окремого суб'єкта можна вважати інноваційною;
- необхідність організаційно-управлінського оформлення нововведень та їх нормативне закріплення в практиці, що змінюється [12, 10].

Будь-який процес повинен проходити шлях розвитку, що включає прогресивні зміни і перетворення, інтенсивність та ефективність яких залежить від всесторонньої підтримки з боку суб'єктів його діяльності. Якість освіти вимагає змін і перетворень – це передбачає нові погляди на звичні речі, містить ризик, особливо у контексті сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів.

Інноваційний шлях розвитку освіти має спиратися на теоретичні положення інноватики – науки про нововведення, що зародилася у відповідь на потребу практики в ефективнішому розв'язанні завдань інтенсифікації і прискорення економічних і соціальних процесів. Традиційно проблематику нововведень розробляли в рамках економічних концепцій науково-технічного прогресу. Останнім часом вона набула багатоаспектності та вийшла за межі власне економічної науки й усе наполегливіше вимагає залучення потенціалу соціології, загальної теорії управління, психології [7, 24].

Головні тенденції інноваційного розвитку освіти визначені в законах України „Про інноваційну діяльність” та „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, які орієнтують суспільство на інноваційний розвиток і визначають механізм реалізації інноваційної діяльності. Зокрема, в Законі України „Про інноваційну діяльність” визначено правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні; встановлено форми стимулювання державою інноваційних процесів; визначено повноваження органів виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності; встановлено контроль з метою дотримання всіма суб'єктами інноваційної діяльності вимог законодавства; встановлено види фінансової підтримки та джерела фінансування інноваційної діяльності для виконання інноваційних проектів [4].

Законом України „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” створено правову базу для забезпечення внутрішнього ринку конкурентною наукоємною продукцією та виходу з нею на світовий ринок. Визначені цим законом пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні зобов'язують органи виконавчої влади України всіх рівнів створювати режим найбільшого сприяння виконанню робіт, спрямованих на реалізацію відповідних пріоритетних напрямів, концентрації на них фінансово-економічних та інтелектуальних ресурсів. Законом передбачено з метою забезпечення динамічного і ефективного управління процесами інноваційного розвитку України своєчасне внесення

корективів у здійснювану державну політику, організацію Кабінетом міністрів України систематичного моніторингу реалізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку України [5].

У нормативно-правових актах чітко визначено мету державної інноваційної політики: створення економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, відродження духовного та інтелектуального потенціалу нації. Формування інноваційної культури населення розглядається як стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності та державної інноваційної політики в Україні. Безперечно, визначальне значення в цьому має освіта як процес і результат засвоєння знань, розвитку, формування життєвих компетенцій.

Інновації в освіті є і необхідністю, і вимогою, і завданням, і об'єктивною реальністю. Необхідно визначити головні перспективні напрями розвитку закладів освіти, накопичити ресурс та інноваційний потенціал, створити умови для нового педагогічного мислення, саме це забезпечить досягнення результативності в інноваційній діяльності [10, 96].

Впровадження інновацій в систему освіти відбувається за трьома напрямами: вдосконалення традиційного освітнього процесу, тобто модернізація, модифікація, раціоналізація того, що прийнято; трансформація традиційного процесу, тобто його радикальні перетворення; комплексність (комбінаторність) видозмін, які складаються з елементів як модернізації, модифікації та раціоналізації традиційної системи, так і її трансформації [9, 253].

Інновації спричиняють інноваційний процес, що передбачає цілеспрямований перехід системи з одного стану в інший, якісно новий та ефективніший. Велике значення в інноваційному процесі має класифікація нововведень, що дає змогу робити обґрунтовані прогнози ефективності інноваційних процесів (передбачати можливі соціальні і психологічні бар'єри, організаційні труднощі, намічати певні заходи щодо їх подолання з урахуванням особливостей окремих нововведень). Аналіз сучасної літератури показує, що нововведення класифікуються за великою кількістю критеріїв (єдиної загальноприйнятої класифікації на сьогоднішній день немає) залежно від тих цілей, що їх ставить той чи інший дослідник. Але комплексний характер, багатогранність використання потребують розроблення класифікатора інновацій, який дасть змогу оцінити спрямованість інноваційного процесу; визначити перспективність майбутніх нововведень; установити проблемні зв'язки між різними типами інновацій; підібрати відповідні методи управління, адекватні особливостям кожного інноваційного процесу, які впливають з переважаючого типу інновацій, що утворюють ці процеси; створити економічні механізми й організаційні форми управління інноваційною діяльністю залежно від типу інновацій; визначити методи, форми реалізації і просування інноваційного продукту та інноваційної технології залежно від різних типів інновацій; оптимізувати організаційні форми інноваційної діяльності та інноваційної інфраструктури, економічні відносини в інноваційній сфері; створити формули для активізації інноваційних процесів.

Прогресивна наукова думка передбачає різноманітні підходи, інтерпретації до проблеми класифікації інновацій в системі освіти. Л.І.Даниленко пропонує сучасні освітні інновації класифікувати таким чином:

- інновації у змісті навчання й виховання;
- у формах, методах і технологіях навчання;
- у змісті, структурі, формах і методах управління закладами освіти [3, 72].

К.Ангеловські класифікує інновації за сферою, в якій упроваджуватиметься нове. Тобто, автор визначає інновації у змісті освіти, технологіях, в організації, в системі управління [11, 5].

Існують й інші види класифікацій інновацій, кожна з них певною мірою є виправдана, оскільки в кожній розкрито певні ознаки конкретних інновацій та визначено критерії їх розрізнення.

При розгляді питань інновацій в системі освіти наявні певні розбіжності у тлумаченні одних і тих же понять її авторами – це зумовлено тим, що ця галузь педагогічної науки перебуває на стадії становлення й відповідно її методологічні основи ще не цілком окреслені, що властиво і будь-якій іншій науці.

Модернізуючи освіту за допомогою інновацій, необхідно враховувати ще низку стратегічно важливих аспектів. Насамперед, слід зазначити важливість максимальних обрахунків ефективностей інновацій. Ці питання повинні вирішуватися на інституційному рівні (Міністерство освіти та науки, Академія педагогічних наук). Великою помилкою є порівняння інновацій в сфері освіти та інновацій, що виникають в інфраструктурних галузях транспорту, зв'язку, соціальної сфері. Домінанти їх виникнення й розвитку є суттєво відмінними і в деяких випадках використання стратегій іншої галузі може призвести до деструктивних процесів. Наприклад, одиничні – разові нововведення, що не підлягають тиражуванню за своєю унікальністю та призначенням. Або ж ретровведення, коли стають актуальними вже пройдені етапи розвитку технологічного процесу. Останнім часом в освіті з'являється чимала кількість інновацій, що є фундаментальними відкриттями та не мають порівняльних функціональних попередників у світі або ж даній країні. В деяких випадках вони спричиняють поворотний процес, коли

після деякого використання новизни відкривається її непридатність або невідповідність новим умовам, що змушує повертатись до її попередника. Цього потрібно уникати шляхом попереднього прогнозування.

Для забезпечення максимально ефективного результату у підвищенні якості освіти необхідно враховувати базові ознаки інновацій, що включають:

- рівень новизни (абсолютна, відносна, умовна, часткова);
- інноваційний потенціал (радикальний, комбінований, модифікований);
- інноваційні процеси (основні цілі, тривалість проведення, вартість, інвестиції, ризики);
- рівень розроблення і поширення нововведення.

Якість сучасної освіти забезпечують актуально значущі та системно організуючі інноваційні процеси (інновації), які стають перспективними для еволюції освіти та позитивно впливають на її розвиток, а також на розвиток більш широкого мультикультурного простору. Це говорить про конкурентоздатність на постіндустріальному етапі розвитку суспільства та рівень інтелекту як особливої форми загальноцивілізаційного багатства.

Подальші дослідження проблеми підвищення якості освіти за допомогою інновацій передбачають пошук шляхів створення єдиної системи класифікації освітніх інновацій з максимальним врахуванням особливостей освітнього простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бачинська Є.М. Організаційний механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні. – <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NarOsv/2007-1/07bemopr.hpr>.
2. Ващенко Л. Управління інноваційними процесами (спецвипуск) // Директор школи. – 2007. – №23-24. – 80с.
3. Даниленко Л.І. Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – №3. – С.70-74.
4. Закон України „Про інноваційну діяльність”. – 4 липня 2002 р.
5. Закон України „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”. – 16 січня 2003 р.
6. Коротков Е. Концепція якості освіти // Підручник для директора. – 2006. – №7. – С.4-25.
7. Навроцький О.І. Деякі аспекти обґрунтування засад інноватики у вищій школі // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури. – 2004. – №43. – С. 23-28.
8. Остапчук О.Є. Інноваційні процеси в освіті: пошук істини триває // Підручник для директора. – 2003. – №4. – С.3-8.
9. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І.Хмелюк, А.В.Семенова та ін., За ред. З.Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 399с.
10. Погрібна Н. Принципи інноваційної управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – №2. – С.96-100.
11. Самохин В.Ф., Чернолес В.П. Педагогические инновации в системе профессионального образования: цели и сущность // Инновации в образовании. – 2006. – №6. – С4-9.
12. Слободчиков В.И. Проблемы становления и развития инновационного образования // Инновации в образовании. – 2003. – №2 – С.4-18.
13. Шапран О. Сучасні підходи до проблеми інноваційної підготовки майбутнього вчителя // Рідна школа. – 2007. – №9. – С.31-33.

Анотація

К.В.Пунда

Інновації – один из перспективных путей качественного образования

Автором затронута проблема роли инноваций как одного из первичных перспективных путей повышения качества образовательного пространства институционального, регионального и местного уровня. Выделены социально-психологические барьеры обеспечения качества инновационных процессов; проанализированы подходы научных работников относительно классификации нововведений в области образования; определен ряд стратегически важных аспектов модернизации образования; определены базовые признаки образовательных инноваций.

Ключевые слова: *качество, качество образования, инновации, инновации в образовании, инновационный процесс.*

Summary

K.V.Punda

Innovation as One of the Perspective Ways of the Qualitative Education

The problem of innovations' role as one of basic perspective ways of increasing educational expanse's quality of intuitive, regional and local level has been considered by the author. Social-psychological barriers which provide the quality of innovative processes have been distinguished; scientists' approaches about innovation' classification in sphere of education have been analyzed; the amount of strategically important aspects of modernization of education have been defined; basic peculiarities of innovations in education have been grounded.

Key words: *quality, quality of education, innovations, educational innovations, innovative process.*